

להבות אש קודש

מתורתם של קדושי ושרידי השואה

פרשת צו שבת הגדול

חסרון כים – חסרון כיסוי רוחני

וַיְדַבֵּר ה' אֱלֹהֵינוּ לְאָמֹר. צוֹ אֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תִּזְכֹּרַת הָעֶלְהָ. (ויקרא ו' א'-ב')

בספר פנינים יקרים ליקוט אמרות וחדושים מגדולי הדורות אסף הרב שמעון בצלאל ניימן זצ"ל הי"ד, וכך הביא על פסוקנו:

ברש"י [עפ"י ספרא (תורת כהנים) ו' א'] אין צו אלא זירוז. אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש חסרון כים. שמעתי בשם הג' מגור ז"ל, הדנה לכל האיברים יש 'כים', להלשון הם השפתים, שלא ידבר מזה שאסור, וכן יש 'כים' לעינים לסגורם ולעצום עיניו מראות ברע, וכן להאזנים כמו שאמרו רז"ל שאם ישמע דבר שאינו הגון, יכוף האליה לתוכו. אולם להמחשבה אין שום 'כים' כי המחשבה משוטטת באדם בכל עת, והעולה מכפרת על המחשבה. לזה אמר גבי עולה צו כו' – שצריך זירוז במקום שיש חסרון 'כים'...

בשיעשה תשובה מקום שחיטת החטאת יהיה במקום העולה

דָּבָר אֱלֹהֵינוּ לְאָמֹר זֹאת תִּזְכֹּרַת הַחֲטָאתִים בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִּשְׁחַט הַחֲטָאתִים לְפָנַי ה' קָדֹשׁ קָדְשִׁים הוּא (ויקרא ו' י"ח)

בספר אשל חיים לרב חיים אפרים באלאיטי¹ זצ"ל הי"ד שואל:

לכאורה יש לדייק מדוע האריך הכתוב לומר במקום אשר תשחט וכו' ולא בפשיטות שתשחט צפונה, וכן יש לדייק גם להלן בתורת האשם שכתוב ג"כ (שם ו' ב') בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר יִשְׁחַטוּ אֶת־הָעֹלָה יִשְׁחַטוּ אֶת־הָאֲשָׁם...ועל דרך הרמז נ"ל שית"ל [שיתכן לומר] על כי חטאת מביא על חטא שחטא וכן אשם, לא כן עולת נדבה שיביא גם כשהוא צדיק גמור, שלא נאמר כי מקום שחיטת החטאת והאשם לא תהיה במקום אשר תשחט העולה, כי הם פחותים במדרגה על שבאים על חטא. לזה מראה לנו התורה הקדושה כי לא כן הוא, אעפ"י שחטא אם יעשה תשובה ויביא קרבנו, לא נגרע שוב ערכו, ובמקום שתשחט העולת נדבה תשחט גם החטאת לפני ה', וכן האשם או עולת חובה, ונרצה לו לכפר עליו. עכ"ל הרב חיים אפרים באלאיטי זצ"ל הי"ד.

¹ הרב אפרים חיים באלאיטי היה הותנו של הרב ישראל וועליץ (בעהמ"ח שו"ת דברי ישראל ג"ח) זצ"ל מגדולי רבני הונגריה בתקופה לפני השואה (הוא בחסד ה' יתברך הגלויים, שרד את השואה ועלה לארץ ישראל, התגורר בירושלים נפטר בתשל"ד). אביו נפטר בשנות ילדותו. בהיותו כבן שבע עשרה נפל למשכב ממנו כמעט ולא קם, בתקופה זו הוסיפו לשמו את השם 'חיים'. למד אצל הרב שמחה בונם סופר בעהמ"ח שכט סופר (נכדו של החת"ם סופר זיע"א). גם לאחר שזכה והקים משפחה, עברה עליו כוס התרעלה וילד קטן שלו נפטר. שימש ברבנות במשך כחמישים שנה, בעיירה קטנה בהונגריה בשם 'טראלנייה' (לאחר מלחמת העולם הראשונה סופחה לציכסלובקיה).

בשנת תרפ"ה הדפיס את ספרו המודי אפרים דברי אגדה ודרשות, ובסופו קונטרס חיים שאל, שאלות בהלכה. בשנת תרצ"ה הוציא ספר חיים שאל, שבשער נכתב ג"כ המודי אפרים. בהודש סיון נשלחו כאלף תושבי העיירה ובתוכם הרב לכבשני אושוץ הי"ד. כאמור התנו הרב ישראל וועליץ זצ"ל המשיך את השושלת בארץ ישראל.

בשנת תשע"ה הוציאו נינו הרב צבי יהודה וולנר שליט"א בעריכה חדשה את כל כתביו בשני כרכים אשל חיים והמודי אפרים בהוצאת אוצר הפוסקים ירושלים.

מחשבת פיגול לכהנים נגרמת ממחשבת לא טובה של הבעלים

וְאִם הָאֵכֶל יֹאכַל מִבְּשַׂר־זֶבַח שְׁלֵמֵי יְיָ לֹא יִרְצֶה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב לוֹ פְּגוּל יִהְיֶה וְהִנֵּפֵשׁ הָאֵכֶל מִמֶּנּוּ עֲוֹנָה תִּשָּׂא (ויקרא ז' י"ח)

בספר ויצא פרה למסכת אבות (פרק ה' ה' עשרה נסים וכו') לרב אברהם חיים ריינמאן² זצ"ל הי"ד ביאר פסוק זה בהקדם דברי הישמח משה בביאור פסוק בפרשתנו שהובא לעיל וזלה"ק:

ואם האכל יאכל...פירש רש"י: במחשב לאכלו בשלישי הכתוב מדבר [ע"כ עפ"י רש"י]. ויש להקשות למאי צ"ל [צריך לומר] המקריב אותו לא יחשב לו, שהוא שפת יתר, דכיוון דכתיב כבר 'לא ירצה' א"כ הקרבן פסול, וממילא לא עלה לבעלים לשם הובה...גם יש להפליא למה תצא זאת מלפני הכהנים עובדי ה' לשחוט את הזבח על מנת לאכלו ביום השלישי דייקא, דאטו [האם] ברשיעי עסקינן או מומר להכעים ה"ו, הלא מסתמא הכהנים המה יראי ה', ואין בודקין מהמזבח ולמעלה [עפ"י קדושין ע"ו ע"ב]!?

[מבאר הישמח משה ענין יסודי בקרבנות שהם נועדו כדי שהאדם יעשה חשבון נפש שבגלל חטאו היה ראוי שכל העבודות הנעשות בקרבן יעשו בו עצמו וה' יתברך ברחמי העביר עשנו לבהמה אותה מקריב, אך כל זה אם האדם מתחרט על מעשיו ע"י מחשבתו הטובה, אך אם מקשה לבו אין הקרבן עולה לרצון, וכיצד יודע מה בלב המקריב לכן מבאר בהמשך דבריו וזלה"ק:] והנה לבי אומר לי וברור בעיני דזה היה סיבה מאת ה' החוקר לב ובוהן כליות, דאם הבעלים לא שמו אל ליבם ככל הנ"ל ולא שבו בתשובה כראוי, אז בעל כרחו של הכהן נזרקה במחשבתו בעת ההקרבה לחשב לאכול את הקרבן ביום השלישי, לגלות דהקרבן פסול ואינו ראוי להקרבה, והכהנים לא יאכלוה.

וזהו שאמר ואם האכל יאכל מבשר זבח השלמים ביום השלישי, כפירוש רש"י שמחשב לאכלו ביום השלישי, לא ירצה, ושלא תקשה איך יצויר מחשבת פיגול כזו ככהני ה', על זה אמר המקריב אותו – רוצה לומר הבעלים, לא יחשב לו – כלומר לא עשה חשבון השתעבדות הפחות להנכבד מבהמה לו, וק"ו ממנו למלך מלכי המלכים הקב"ה לכן – פיגול יהיה – כי מה' היתה נסיבה לשום זה במחשבת הכהנים למען לא יאכלוהו, ולמזבח לא יעלה, כאמור. עכ"ד הישמח משה.

[וממשיך הרב ריינמאן] זה כונת התנא (אבות ה' שם) ולא הסריח בשר הקודש מעולם, ר"ל שלא בא לידי פיגול שלא יוכלו לאכול את הבשר ויבוא לידי סרהון, והטעם – ולא נראה זכוב בבית המטבחים [אבות שם] וכתבו הספרים הקדושים כי זכוב מכוון על יצר הרע, ר"ל שבבית המטבחים לא היה לו שום שליטה על בני אדם,

² הרב אברהם חיים ריינמאן (תרס"ה – י"ח בטבת תש"א) מקהילת קרעטשניף הינו נצר מענפי קודש שענפי האילן משתרנים אל על בדורות חסידים כיניהם הנועם אלימלך, המגיד מקוונין, רבי נפתלי מרופשיץ רבי משה מאוהעל (ישמח משה, מביא מדבריו במאמר לפנינו) השל"ה הקדוש. אביו כיהן ברבנות קהילות ושימש רב ואב"ד. ביניהן בקרעטשניף, בה היו שלשה דורות של רבנים, האחרון הוא הרב אברהם חיים ריינמאן כאשר אביו נקרא לשמש ברבנות במקום אחר. אמו שנפטרה בגיל צעיר בין דבריו בהספידו אותה סיפר כי בימי ילדותו החזיקו עבדו מלמד פרטי, ואביו בתחילת כל זמן של שכירות המלמד דאג מניין יקח כסף לתשלום שכרו, ואז אמו הניחה על השולחן את כל תכשיטיה ואמרה: זה יהיה לך לאפותיקי' אם לא יהיה לך לשלם, תמכור את כל התכשיטים שלי, כי אם בני יכול ללמוד התורה הקדושה, זהו התכשיט שלי!

ספרו זה על מסכת אבות נדפס בראשית שנות השואה ת"ש (שנת תרנ"ן, כפי שכתב. התימת ההקדמה עש"ק פרשת חוקת ת"ש) בו ערך מדרשותיו אותן נשא. שם הספר 'ויצא פרה' ע"ש אמו מרת פריידא חיה ריינמאן פ"ח הר"ח משמה, אשר עמלה במסירות נפש לגדלם לתורה, ויצא מהפר"ח הזה ציץ ויגמול שקדים, החידושי תורה אותם נותן לפניכם, כלשונו בספר. חידושי תורה נוספים שרצה להדפיסם בענין סוגיות עלו השמיימה יחד עם מחברם.

המחבר, אשתו שהיתה מוצאצאי הייטב לב' בתו של הרב שלמה טייטלבוים זצ"ל הי"ד (נספה ב' כאלול תש"ב וכל צאצאיו להוציא נכד אחד שנשאר אוד מכל משפחתו), ילידהם נרצחו, לא נותר מכל משפחתו שריד. הספר הזה (ויצא פרה) הוא גין הלהבה שנשאר ממנו ומכל משפחתו.

המאמר ותולדותיו נערכו עפ"י מהדורת הספר שיצאה מחדש בתשע"ט ע"י הרב נכריאל אייזען שליט"א, שהותנו הרב צבי ריינמאן ז"ל, היה שאר קרוב של משפחת המחבר.

כי כל אחד לקח לעצמו מוסר והשתעבדות הפחות להנכבד כנ"ל, ממילא אם נפסק היצר הרע מהבעלים והשתעבדו ליכם לקב"ה, אזי הכהנים לא חשבו מחשבת פיגול. עכ"ל הרב אברהם חיים ריינמן זצ"ל הי"ד.

נס נעשה כדי ללמד מעלת אחדות ישראל

וַיִּדְבֹר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר. קַח אֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־בְּנָיו אִתּוֹ וְאֶת הַכֹּהֲנִים וְאֶת שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וְאֶת פֶּר הַחֲטָאֹת וְאֶת שְׁנֵי הָאֵילִים וְאֶת סַל הַמִּצּוֹת. וְאֶת כְּלֵי־הַעֲרֵה תִקְחֶל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ וַתִּקְהַל הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד... (ויקרא ח' א'-ד')

הרב חנוך צבי הכהן לוינ' זצ"ל בספר יכהן פארשואל וזלה"ק:

אינו מובן לכאורה מה צוה לעשות. ורש"י ז"ל פירש אל תאמרו לכבודי ולכבוד אחי אני עושה וכו'. ובאור החיים מאריך בפירוש הקרא.

והנה התורה נתנה לדרוש. ולפענ"ד השפל והבוזי נראה בעזה"י לפרש דהנה איתא ותקחל העדה אל פתח אהל מועד ופירש רש"י (פסוק ג') זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. [ע"כ דברי קדשו] ולכאורה למה היה נצרך זה הנס, אלא להראות כאשר בני ישראל באחדות, מועט מחזיק את המרובה ואין תופסים מקום, וזה כדאיתא (סנהדרין ז' ע"א) כד רחימתין עויזא אפותיא דפפסירא שכיבין⁴, וזה מפני שאז נכנס אהבה גדולה לבני ישראל זה לזה ונעשה כך, ולזה היה מועט מחזיק את המרובה, ולזה אמר משה לישראל זה הדבר אשר צוה ה' לעשות – אשר בני ישראל יעשו כן לעולם, ויחזיקו באהבה גדולה, ויהיה תמיד כן מועט מחזיק את המרובה, כן יהי רצון.

אש התמיד ביסוד החינוך והתעלות

וַיִּדְבֹר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר. צוּ אֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תִּזְרֹת הַעֲלָה הוּא הָעֲלָה עַל מוֹקְדָה עֲלִי־הַמִּזְבֵּחַ כְּלֵי־הַלֵּילָה עֲרֵי־הַבֶּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּנְקֵד בּוֹ (ויקרא ו' א'-ב) רש"י: אין צו אלא זירוז מיד ולדורות.

בקול יהודה שיהותיו של הרב יהודה עמיטל⁵ זצ"ל ראש ישיבת הר עציון (הספר נערך ע"י הרב יעקב פישר שליט"א) כותב הדרכות חינוכיות ליהודי באשר הוא וגם לאלו העוסקים בעבודת קודש של החינוך ואלו מדבריו שם:

³ הרב חנוך צבי הכהן לוינ' זצוק"ל היה חתנו של האדמו"ר רבי יהודה אריה לייב אלטר השפת אמת. הספר נדפס לראשונה בתשכ"ד ע"י בני המחבר שהצליחו להציל את כתב היד ממאכזלת האש בתקופת השואה. אך כפי שכתבו בפתיחת המהדורה הראשונה שהם זכו להוציא לאור תעלות חכמה ממעינות הקדושה אשר השאיר אחריו אביהם, מעט מוזעיר שנשארו לנו לפליטה... יותר מארבעים חיבורים בכל מקצועות התורה השאיר... מהם נדפס בחייו אחר הסתלקותו הספר הראשון יכהן פאר הידושים נפלאים על סדר קדשים ויידושים על הרמב"ם וכן ל"א דרשות אשר השמוע ברבים... בעזונות הרבים נאכדו בשואה הגדולה רוב רובם של החיבורים על כל מקצועות התורה... נשארו לפליטה רק שלשה חיבורים מעטי חכמות, שנים לקומים על התורה, מועדים ודרשות ויידושים בודים, וחיבור קטן אשר כתב לזכר אחינו הרב החסיד עובד ה' מוהר"ר יחיאל אפרים פישל הכהן זצ"ל אשר נפטר בדמי ימיו וקרא לחיבור על שמו 'כהן יקר לי אפרים'...

⁴ בסמיכות לשש מימרות של שמואל שהן כולן ראייה מהכתובים לפתגמים השגורים בפי הבריות, מובאת מימרא זו של רב הונא שמשמעותה כאשר ישנה אהבה בין הבריות גם במקום צר יכולים לשהות יחד אנשים רבים. כלשונו המתורגמת של המימרא לעיל: כשאהבתנו היתה עזה, אני ואשתי היינו שוכבים שנינו אפילו על רוחבה של הרב חדה... בהמשך מביאה הגמרא מימרות ביטוי אהבת הקב"ה לישראל המשולה כאהבת איש לאשתו.

⁵ הרב יהודה עמיטל (תרפ"ה-כ"ז בתמוז תש"ע) נולד בהונגריה, שם משפחתו היה קליין. אישיות מיוחדת ומרתקת ברבגוניותה האישית-תורנית. בצעירותו למד בישיבה בסגנון ליטאי של הרב חיים יהודה לוי זצ"ל הי"ד שגדל בישיבות הונגריה ונסמך לרבנות, עבר לישיבת מיר, וכשחזר לעירו בהונגריה פתח ישיבה ברוחה של ישיבת מיר. באותה תקופה שלטה בהונגריה שליטה ללא מיצרים שיטת החת"ם סופר זיע"א ותלמידיו הגדולים ביניהם בנו הכתב סופר, מוהר"ם שיק. בעולם התורני היו גם החסידים ובעיירתו של יהודה היו חסידי ויזניץ, וכשהגיע רבי ישראל הגר (אהבת ישראל) שכשמו

אף זה מעורר בקרבנו את הכוונות והזריזות הנתבעת מאתנו בפסח מצרים, אך גם בפסח דורות מיד ולדורות. וככה תאכלו אתו מתניכם הגורים...ואכלתם אותו בהפוזן פסח הוא לה' (שמות י"ב ו"א). וישנם רמזים נוספים לפסח מפרשתנו: וְזֹאת תֹּרַת הַמִּנְחָה הַקֶּלֶב אֹתָהּ כְּגִי' אֶהְרֹן לְפָנָי ה' אֶל־פָּנָי הַמִּזְבֵּחַ...מִצֹּת תֹּאכַל בְּמִקְוֹם קָדֶשׁ...לֹא תֹאפֶה הַמִּיץ (ויקרא שם ו-י')

ברם דומה שיש קשר מהותי ועמוק יותר כפרשתנו לפסח, והיא מנחת חינוך שכל כהן בין הדיוט בין כהן גדול מקריב ביום תחילת עבודתו. ומן האמור 'תמיד' נלמדת מנחת החביתים, שרק הכהן הגדול מקריב אך בכל יום ויום! יש שראו קושי ואולי סתירה בין שתי מנחות אלו המוזכרות בפסוק אחד וניסו להתמודד עמו בדרך פרשנית, למדנית והלכתית. אנו ננסה להבין את זיקת המשותף בין החינוך ל'תמיד' – תמיד, ובמיוחד לקראת חג הפסח הבעל"ש. כי לא זו בלבד שענין מנחת חינוך מופיעה בפרשתנו, אלא שכולה ראויה להקרא בשם 'פרשת החינוך'.

בפתח פרשתנו לאחר פרשת 'תרומת הדשן' מופיע הציור **אֵשׁ תָּמִיד תִּקְרָד עֲלֵיהֶמְזִבֵּחַ לֹא תִכָּבֵה** (ויקרא שם ו') הרמב"ם (ספר המצוות עשין כ"ט) מונה אותה למצוה מדאורייתא.

משמעות רוחנית לאש זו: נקל לאדם להתמודד עם האש הגדולה' והסוערת, אך קשה יותר להתמודד עם 'אש תמיד' האש הקטנה' היי שגרה מאיימים לעמעם את אורו הגדול של הרצון הפנימי היוקד, ושטף החיים הזורמים עלול לכבות אש גדולה, לא למרות שהיא גדולה אלא דוקא משום שהיא כך. השל"ה הקדוש היה

כן הוא במוגו הנה, נשתמרו יחסי כבוד בין הזרמים בעיירה. וכך עם למודיו באווירה ה'ליטאית' מצאה נפשו הכמהה מעיינות בבית המדרש החסידי ובישי' בהם השתתף.

בתקופת השואה נלקח מביתו למחנה עבודה, הוא לקח עמו כמה ספרי קודש ללימוד, ביניהם חוברת 'משנת הרב' לקוטי אמרים מהרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל. חוברת זו שימשה לפניו כלפיד אש שהאיר חייו באותם ימי אופל. הצליח לשמור לא להתגאל במאכלות פיגולים, ואף הצליח להניח תפלי. בשבת נאלץ לעבוד, אך זכר את השבת בכניסתה וציין זאת בדרכים מיוחדות. בחלק מהתקופה הצליחו לשמור בגלוי על אורח חיים יהודי תוך הסכם עם מפקדי המחנה. (יש לזכור כי לא היה זה מחנה השמדה, אבל ודאי רחוק מאוד מ'מחנה נופש'...) לאחר סיום המלחמה ועלייתו לארץ ישראל, כשהגיע שם פעמו לירושלים, לקיים נדרו שנדר פעמיים בתקופת השואה שאם יזכה להנצל יעלה לירושלים וימשיך למודיו בישיבה. בירושלים פגש בני משפחתו שעלו לפני השואה, שהמריצוהו למצוא עבודה ולהתפרנס. אך לתדהמתם הוא ביקש תורה. את מקומו מצא בישיבת הברון בראשות הרב יחזקאל פרנא זצ"ל, עם זאת באישיותו הממוזגת עולמות שונים, נמשך להקשיב לשיחות בסעודה שלישית של הגר"מ הרל"פ זצ"ל תלמידו ונאמן רוחו של הרא"ה (לימים נערכו חלק מהשיחות בכרכי מי מרום ה'–י"ב, מתוך עשרים הכרכים שיצאו עד עתה, תשפ"ב).

לאחר פרק זמן הגיע לפרדס הנה לאחר שהברו מהישיבה הרב דב שורצמן זצ"ל (לימים ראש ישיבת באר התלמוד) הפנה אותו לשם מכיון שחיפש עבודה לתקופת בין הזמנים. הרב שורצמן ידע כי באותו מקום נמצא הרב יהודה מלצר בנו של הרב איסר זלמן מלצר זצ"ל מגדולי התורה באותה תקופה, ראש ישיבת עץ חיים בירושלים (בעהמ"ח אבן האזל על הרמב"ם). לימים נשא יהודה קליין עמיטל את בתו של הרב יהודה מלצר, לפליאתם של רבים על שידוך בחור אלמוני ללא 'יחוס' עם נכדתו של אחד מגדולי הדור. הרב יהודה מלצר הגיע לרחובות להקים ישיבת הדרום, ולקח עמו את התנו. במקום זה נפגש הרב עם שנים מעולמות שונים כמרחק מזרח ממערב בעולם התורה. האחד תלמידו, והשני בצוות ההוראה. התלמיד – צבי טאו שכעבור שנים מרכניה החשובים במרכז הרב ואח"כ בישיבת הר המור. השותף בצוות – שהיה מבוגר ממנו כעשרים וחמש שנה הרב אליעזר מנחם שך זצ"ל ראש ישיבת פוניבז', ששמרו על יחסי ידידות עמוקים וטובים במהלך המשך השנים. (היה תלמידו של הרב איסר זלמן מלצר בחו"ל).

עיקר ספור חייו המרתק של הרב עמיטל היה עם הדוש הישוב היהודי בגוש עציון לאחר מלחמת ששת הימים והרצון המידי להקים בה ישיבה. ישיבת הר עציון היתה מיישבות החסדר הראשונות. במקום זה באה לידי ביטוי שוב יהודו של הרב בשעה שהזמין לכהן למעשה במקומו (גודל ענותנותו של הרב) ולסוף בהרמוניה מושלמת, תלמיד חכם ענק מעולם שונה לחלוטין, הרב אהרן ליכטנשטיין זצ"ל התנו של הגר"ד סולובייציק זצ"ל מבוססון ארה"ב.

סיפור חייו של הרב יהודה עמיטל שזור בספר באמונתו בעריכת תלמידו אלישיב רייכנר. על פיו נערכו תולדותיו בגליון. הספר קול יהודה ממנו הובאו הדברים לעיל בענין הפרשה, הינו חלק ותמצית משיחותיו הרבות שנמסרו בישיבה ונערכו ע"י אחד מתלמידיו הגדולים והותיקים, שלימים חזר לישיבה בתפקיד של 'משגיח רוחני' הרב יעקב פישר שליט"א, שהכרתיהו אישית בתחילת עבודתו החנוכית בישיבת כפר הרא"ה תחת ראשותם של הרב משה צבי נריה תלמיד הרא"ה (עורך משנת הרב שהזכרה לעיל) והרב אברהם צוקרמן זצ"ל הניך ישיבת נובהרדוק. ומלווני בקשר הדוק כארבעים וחמש שנים, לאוי"ט לשנינו.

ער לסכנה זו ונתן בידינו עצה וזלה"ק (שער האותיות ל' ח') ומצאתי כת"י של האלקי מהר"ם קורדוורא שכתב וז"ל: למדני זקן אחד לבטל את המחשבה יאמר פסוק זה הרבה פעמים: **אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה...**

באורות הקודש לראי"ה (ח"ג מאמר 'הצמאון הלוהט' עמ' ר"י) כתב:

את הצמאון האלקי הנוער וסוער בשלהבת עויו בלב, אסור לכבות. אם כל המכבה גהלת מעל המזבח הגשמי, עובר הוא בלאו של 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה', קל וחומר המכבה גהלת רוחנית עליונה מעל המזבח הרוחני, המלא חי קודש, הלב הישראלי. פעמים שהרצון בוער, והשלהבת הפנימית עולה בסערה. יש להשתמש אז בביטוי 'אש תמיד תוקד...לא תכבה' עכ"ל הראי"ה.

בהקדמת ה'כותב' לעין יעקב לרבי יעקב הכיב על אגדות הש"ס מביא: מצאתי כתוב בשם מדרש ובקשתיהו ולא מצאתיה... בן זומא אומר מצינו פסוק כולל והוא 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד' בן ננס אומר מצינו פסוק כולל יותר... ואהבת לרעך כמוך'. שמעון בן פזי אומר מצינו פסוק כולל יותר 'את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים'

מה משמעות פסוק זה של בן פזי שאומר לשמש כפסוק יסוד לעבודת ה' לנסיון הבנת הענין נראה גמרא במסכת הניגה (ט' ע"ב): אמר בר חי הי להלל, מאי דכתיב (מלאכי ג' י"ח) ושתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו אמר ליה: עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי גמורי נינהו, ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד.

מאה פעמים הוא ביטוי של שגרה, והדרישה למאה ואחת פעמים מבטאת פעולה מחוץ לשגרה כביטוי של רצון פנימי. התורה יודעת את סכנת השיגרה ואף נלחמת בגילוייה השליליים, אך היא יודעת ומכירה גם ביתרונות הטמונים בעבודת השיגרה ומבקשת שנדע לעשות בהם שימוש. לכן אומר הקב"ה למשה נוכח ההתלהבות הגדולה מן האש הגדולה במעמד הר סיני לך אמור להם שובו לכם לאהליכם (דברים ה' כ"ו) רק שם בבית המייצג את שגרת היום יום, מצוי המבחן האמיתי לנעשה ונשמע'.

ובכן לא אש גדולה ולא אש קטנה נחפש כי אם אש תמיד, ועתה עם קרבן תמיד ואש תמיד אפשר לנו להעפיל אל פסח ואל חינוך. פסח זה חג מפגש בנים ואבות, פרשתנו כולה צו את אהרן ואת בניו...ומסיימת ויעש אהרן ובניו. תמידותה של האש היא זו העוברת מדור לדור עדי נזכה לראות את אש התמיד בבית המקדש בב"א. ע"כ עפ"י דבריו של הרב יהודה עמיטל זצ"ל שריד שואה, שעמד בראש ישיבה והעמיד תלמידים הרבה.

לשבת הגדול

שם 'שבת הגדול' על שום גילוי מעלתם של ישראל כבנים

בספר שפתי מהר"ש השלם לרב שמואל ענגיל⁶ זצ"ל (הגאון מראדומישלא בעהמ"ח שו"ת מהר"ש ח"ה) מבאר בדרך דרוש מופלאה של שילוב בין יסודות בהלכה עם נטפי יינה של אגדה, ומבאר טעם שמה המיוחד של שבת זו, וכך כותב בספרו עה"ת (לאחר פרשת צו מאמר לשבת הגדול עמ' פ"ט).

⁶ הרב שמואל ענגיל (תרי"ג-י"ט אדר א' תרצ"ה) גדל בבית של חסידי צאנז, מרביתו היה האדמו"ר מצאנז הדברי חיים, הרב חיים הלבברשטאם זצוק"ל. הסמכתו קיבל מהגאון ה'שואל ומשיב' הרב יוסף שאול נטנזון זצ"ל. שימש כאב"ד בקאשוי וכן שימש כרב של בילגורי ואה"כ ברודניק. עיקר כהונתו היתה בעיירה ראדומישל (עיירה בפולין) שע"ש נקרא 'הגאון מראדומישלא'. בזמן מלחמת העולם הראשונה (תרע"ד-תרע"ח) עקר מביתו, לבסוף קבע מקומו בצ'כסלובקיה.

...מה שנקרא שבת של קודם הפסח שבת הגדול עפ"י מה שכבר הארכתי בהא שנאמר אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים ולא קאמר אשר בראתיך, ובקושיית הרמב"ן ז"ל. אך באמת מפורש במתניתין (עירובין י"ג ע"ב) דטוב שלא נברא, אך עיקר הטעם משום שהיו קרוב להפסד דהל"ת [דהלא תעשה] מרובין מעשיך, כמו שאמר המהרש"א (חידושי אגדה ממות כ"ג ע"ב). אך באמת כיוון דע"י תשובה מאהבה וזונות נעשין זכויות טוב השיב כמצוות עשה מרובין, דהא מעבירה גופא נעשה מצוה טובה טוב שנברא. והנה ידוע דרך לישראל מועיל תשובה לפי שהם בניו למקום⁸ אף באם ח"ו אינם עושין רצון של מקום כמפורש בש"ס קדושין (ל"ז) א"כ כבן מועיל תשובה, אבל אומות העולם שהם בחינת עבדים לא מועיל גבם תשובה.

א"כ ממילא גם לגבי שמירת שבת, ישראל מצווה על השבת, אבל גוי ששבת חייב מיתה, לפי שישראל השיב בן מותר לו להשתמש בשרביטו של אביו המלך, אבל אומות העולם שהם בחינת עבדים אסור להם להשתמש בשרביטו של מלך. ממילא ע"י שמירת שבת נתוודע שאנו בחינת בניו, ממילא מועיל תשובה. לכך כל המשמר את השבת אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו, לפי שע"י שמירת שבת עכ"ה דאנו בחינת בניו ומועיל תשובה. לכך נסמכה מצות 'כבד' [את אביך] למצוות שבת, דלכאורה למה צריך לכבד לאביו הא גרם לו רעה דהוא 'טוב שלא נברא' [עפ"י עירובין לעיל] אך ע"י שמירת שבת נשמע דאנו בניו ומועיל תשובה, שוב 'טוב שנברא' ממילא צריך לכבד לאבותיו. והנה בתוספות סנהדרין (ל"ט) מפורש בהא דה' יתברך קבר למשה רבינו ע"ה אף שה' יתברך נקרא 'כהן' משום דמותר לטמא לבנו. [ראה פרישת דרכים דרוש כ"ה]

והנה גבי יציאת מצרים שהיה ע"י הקב"ה בעצמו וירד למצרים מקום מומאה ע"כ [על כרחך] משום דכהן מטמא לבנו כמו שאומרים בשם ר' שמשון מאוסטרופלי ז"ע נשמע דגם באם ח"ו אין עושין רצונו של מקום כמו אז במצרים שהיו עובדי עבודה זרה כמענות שר של ים, אפילו הכי נקראים 'בנים' ומועיל תשובה [ראה פרישת דרכים שם], שוב נשמע דטובה הוא הבריאה. נמצא דבאמת כוונת המקרא דאנכי בשביל שבראתיך אך עיקר טובת הבריאה נשמע מהא דהוצאתיך מארץ מצרים, היינו הקב"ה בעצמו, עכ"ה דהם בחינת בניו ושוב מועיל תשובה, וא"כ הבריאה היא טובת האדם.

נמצא עד אותו זמן נהי שהיו שומרים השבת מכל מקום הוצרכו לעשות איזה קצת מלאכה כדי שלא יעברו אל"ת [אי לא תעשה] דיום ולילה לא ישבתו [בראשית ח' כ"ב], כמ"ש הפר"ד [פרישת דרכים תחילת דרוש א'] אך באמת כל זה אם הם עבדים ואסור להשתמש בשרביטו של מלך, אבל א"נ [אי נימא, (אם נאמר)] דתיכף שקבלו עליהם לקיים התורה הם בחינת בניו שוב מותר להם לשמור את השבת. אך הם באמת לא ידעו שמוא הלכה כמאן דאמר ד'באין עושין רצונו של מקום' קרויין עבדים, שוב הם מוכרחים מס' [מספק] לעשות קצת מלאכה אך אז בעשור לחודש שהיה בשבת⁹ ואמר ה' יתברך ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה [ליל ט"ז] היינו הקב"ה בכבודו ובעצמו אף שנקרא בשם כהן, ע"כ משום דהשיבו 'בנים' אף באין עושין רצונו של מקום, וכהן מותר ליטמא לבנו, מכיוון שנתברר להם שהם תמיד בבחינת 'בנים' שוב מותר היה להם להשתמש בשרביטו של אביהם המלך, ושוב מותר להם לשבת בשבת ולא הוצרכו עוד לעשות אף קצת מלאכה ושוב נתגדל אצלם השבת בזמן שהיה קודם עושין בו מלאכה, ושפיר נקרא 'שבת הגדול'. עכ"ל הרב שמואל ענגיל זצ"ל.

בשנים אלו עסק הרבה בהתרת עגונות בעקבות אותה מלחמת עולם. נסתלק כאמור בתרצ"ה. ספרו החשוב העיקרי שו"ת מהר"ש (שמונה חלקים) ארבעה חלקים יצאו לאור בהיוו. אספר בקצרה מעשה מופלא שהיה לי כ'היכרות' עם הספר ומחברו. בעת הפשי ספר באחד מבתי המדרש ב'תל ציון' מקום מגורי, ראיתי ספר ישן ללא כיתוב על כריכתו לקחתיו לעיון, שמו היה שו"ת מהר"ש, לא הכרתי ולא שמעתי עליו מעודי. בעודי מעיין בו נפערו עיני בתדהמה, הובא בו דברי הספד שנשא חתנו של המחבר במלאת שש שנים להסתלקותו, היה זה י"ט באדר תש"א, היום בו מצאתי את הספר היה י"ט באדר תשפ"א, שמונים שנה בדיוק הלפו מאז. התן המחבר הרב דוד הלפרין זצ"ל נספה בשואה. כשהורו בניו לאהר המלחמה מצאו כתבי יד של שאר כתביו, מפוזרים ביניהם הודפסו לאהר מכן חלקים ז' ח' (חלקים ה' ו' נדפסו ע"י חתנו) אותם ערך והדפיס נכדו של המחבר הרב אלהן היילפרין זצ"ל בלונדון תשי"ד, זה עותק מקורי שמצאתי בבית המדרש. (באריכות ראה את המעשה בגליון להבות אש קודש לפרישת כי תשא).

⁷ העשין' דהיינו מצוות עשה הן במונין רמ"ח, וה'לא תעשה' הן שס"ה, א"כ לכאורה ח"ו האדם עלול יותר להכשל וליפול מאשר להצליח ולעלות.

⁸ ראה בני יששכר מאמרי השבתות מאמר ט' אות ו' (מומלצת מאוד מהדורת עוז והדר עם הרחבות וביאורים).

⁹ כידוע (טור או"ח סימן ת"ל) שאותה שנה שיצאו ממצרים, י' בניסן הל בשבת, וזהו אחד מהטעמים היסודיים לכך שנקראת שבת הגדול, ע"ש הנם הגדול שאירע להם שלקחו את הכבש להכין אותו לקרבן פסח וקשרוהו למימותיהם ארבעה ימים לפני הקרבנות ב"ד. ואעפ"י שהשה היה אלילם של המצרים, לא עשו ולא אמרו כלום לישראל. ראה שבת (פ"ז ע"ב תוס' ד"ה אותו יום).

שבת הגדול – בשבת זו נוסף טעם למצות השבת

הרב אברהם מרדכי אדמו"ר מגור, בנו הבכור של השפת אמת, חולץ מגיא ההריגה באירופה בעצומה של השואה) בדבריו לשבת הגדול (נדפס באמרי אמת ויקרא) מביא מדברי אביו:

יש לשבת שני טעמים, האחד כדכתיב כי ששת ימים עשה ה' את השמים...וינח ביום השביעי, והשני כתיב וזכרת כי עבד היית מארץ מצרים...על כן צוך...לעשות את יום השבת...ולכן נקראת שבת זו שבת הגדול כי אז נתגדלה השבת עם הטעם השני...

הגליון נלקט ונערך בחסד ה' יתברך ע"י יהודה יעקב ברקאי תל ציון כוכב יעקב יע"א 052-6514000 Ybarkai6gmail.com